

més acostada a la de *taboll*, crèc que el mot degué néixer en esferes bilingües valencianes, després i potser ja abans de la Conquesta, per una amalgama de tot plegat.

El sentit de *mābbūl* i el de *maḥbūl* és quasi igual, i sens dubte s'han sumat bastant ací i allà, abans o després: *mābbūl* «fou, sot, stupide, niais, imbécile», *maḥbūl* «pertorbat, embullat, barrejat», «engourdi par trop de sommeil» (Dozy, *Suppl.* II, 745; I, 350-351). Tan viu és això en el Magreb que ha passat al fr. *maboul* «toqué» (i *maboulisme* «état de maboul»), que ens consta com ja usat per les tropes colonials el 1830, i després ha quedat com a francès popular i argòtic.

Mābbūl consta en viatgers i lexicògrafs d'Algèria, Marroc, Trípoli, Egipte, Síria; Diego de Torres, ja l'anotava en el Marroc el 1636; i no és recent perquè un passatge de les Mil i Una Nits citat per Dozy lliga i quasi equipara *mābbūl* i *maḥbūl*: sembla dir que el primer és conegut de tots vosaltres i *maḥbūl*, de la multitud dels enamorats i llibertins. *Maḥbūl* és el participi passiu d'una arrel ja corànica per a 'pertorbar' («to distract», i *ḥabāl* «hindrance, corruption», Penrice, 41a), pròpiament, doncs, 'pertorbat'; i avui *maḥbūl* «engourdi par trop de sommeil» Síria (*Mohit*), «détraqué, dérangé (esprit)» a Algèria (Beaussier, 265); en fonts magrebines medievals i modernes el que es troba sobretot és la forma *ḥabbal* 'pertorbar', 'embullar' i 'barrejar'; també a Espanya «turbare», «intricar, desaliñar, desconcertar», *muhabbal* «turbada cosa, descompuesta, enhetrada», *PAlc.*

L'arrel *ḥabal*, en canvi, ha estat sempre vulgar, i a penes documentada en els lèxics clàssics (en la *h-*, però, no existeix el Lane), si bé de tota manera ja la donen el Djauhari i el *Qamūs* parlant de la mare aclaparada per la mort del fill; i en *muhabbal* li reconeixen accs. que s'acosten a algunes de les de *taboll*: «cuius facies tumida est», «multa et congesta praeditus carne», segons alguns «devotus diris et maledictus» (Freytag, IV, 363). En tot cas Dozy en documenta la forma VIII en tres fonts prosaiques marroquines o hispàniques de l'E. Mj. (Calendari de Còrdova, Bayan al Mogrib i Almacarí), l'adj. *ḥabīl* «fou, sot, niais, stupide» ja en Abenkhaldun (S. XIV) i els moderns Boqtor i Humbert. En aquest sentit hi ha tota mena de formacions adjectives i nominals, en lèxics moderns des d'Egipte a Algèria: *'abbal* «imbécile, nigaud», *ḥabālī* «fou, sot, niais, stupide», *ḥabāla* «imbécillité, badauderie, niaiserie», *mābbāl* «fou»; d'altra banda aquesta arrel s'ha aplicat també a la cura popular per mitjà de bafis i perfums o fumigacions.

Tant de l'una com de l'altra arrel, hi ha, naturalment, derivats en *t-*, sigui en llurs funcions postverbals, sigui concretades en mots nominals ja fixos. Com que en la forma verbal *tahābal*, és «badauder, bague-nauder, niaiser, nigauder», el nom d'acció d'això té la forma *tahābul* i el part. *mutahābil* és «celui qui est en train de niaiser, badauder», segons l'egipci Boqtor; segons l'algerià Beauissier (1017a) *ḥabbal* «affoler, rendre fou, aliéner l'esprit», «tourner la tête (femme)», d'on *tabbīl* acció de fer això; d'altra banda, partint de

la medicació casolana, *tabbīl* «fumigation, fomentation, remède extérieur pour adoucir, résoudre» (Boqtor, Mohit). I en l'altra arrel: *tabbīl* 'acció de pertorbar, d'embullar' etc. (*RMa.*, *PAlc.*, Almacarí), a Algèria «confusion, dérangement des facultés intellectuelles» (Beaussier), en l'àrab lusitani del S. XI «vertigo» (gloss. de Leyden).

No és doncs que una forma *tabbul* es trobi en fonts aràbigues, ni és gaire concebible segons un sistema aràbic. Però essent així que *mābb-/maḥbūl* era usat pels moros valencians i granadins juntament amb *tahābul*, *tabbīl*, *mutahābil* etc. amb els sentits de 'ximpleria', 'aclaparament', 'ensopiment de malalts embafats', 'mareig d'amadors llibertins' etc., i els cristians que s'hi barrejaven usaven *esbatullado* «atolondrado, ligero, poco reflexivo» (Coll Altabàs) o deien *batollat* o *esbatollado* per a la fruita aterrada de l'arbre, era natural que en els ambients bilingües dels moriscos i del baix poble valencià es produís un nus de tot plegat, naixent així l'adjectiu *taboll* que aplegava aquestes diverses accepcions humanes i fructíferes. El fenomen es produí també en el Baix Aragó, i això de passada és el que provocà la metàtesi de *esbatollar* en *astabollar* registrada a Íxar i Alcanyís, i fins l'adjectiu semblant al català: car Borao també registra com a baix-aragonès «*tabullo*: rechoncho, fornido y torpe en sus movimientos; otros dicen *tabollo*» (p. 315), cf. les accs. registrades per a *muhabbal* en el Djauhari i el *Qamūs*, la del manacorí *tiboll* i les que dona *AlcM*, §§ 2 i 3.

DERIV.: *Tabollament* [Lacav.]. *Tabolleria* [Lacav.; *tabollaria*, FebrCard.]. *Atabollar*, *ataboll* supra.

¹ La lexicografia vulgata porta certament una arrel *tabal* amb alguna acc. no allunyada: 'perseguir hostilitment' '(l'amor) l'atacà, li llevà la raó' (Lane, 296); però és un desengany, no sols perquè no va formar cap nom ni adj. de forma semblant, i és arrel relativament tardana i poc descabdellada, sinó perquè degué ser sempre estranya a l'àrab parlat (manca del tot en Beauissier, Dieterici, *PAlc.*, i quasi del tot en Dozy, *Suppl.* I, 141); sembla ser manlleu persa amb el sentit 'partícules metàl·liques' o 'llavors usades curativament' (Lane, 296c); d'on 'condimentar amb certes llavors': d'aquí es pogué passar a 'intoxicar' i potser 'donar pocions', 'marejar amorosament'. Sempre degué restar en el nivell tècnic, i després decauria sense a penes arribar a Occident.

Tabonero, V. *talp*

⁵⁰ TABŪ, pres de l'angl. *taboo*, i aquest, de la llengua de l'arxipèlag de Tonga (Polinèsia), on sona *tābu* i significa 'prohibit'. □ 1.ª doc.: *DFa*.

En anglès va introduir el mot Cook en la narració que va donar el 1785 del seu viatge de 1777. En anglès es pronuncia *tabū*, com en català. En la major part dels parlars polinèsis té la forma *tāpu*, i és sempre adj., amb gran amplitud de significats, al voltant de la idea de prohibició religiosa. L'ús com a substantiu és també innovació de l'angl., i és l'únic que registren els diccs. cat.; tot i que en angl. no és pas menys